

DANIEL QUINN

KNIHA ZATRACENÝCH

Daniel Quinn

KNIHA ZATRACENÝCH

Tato kniha je určena k bezplatnému volnému šíření.

Verze 0.85

V roce 2014 jako svou 1. elektronickou publikaci vydá Archetypal z.s.

Všechna práva vyhrazena.

Překlad: Jaromír Matýšek

Redakce: Jana Kinská

Pro těch mnoho tisíc čtenářů,
kteří předávali vzkaz dál
od učitele ke studentovi,
od studenta k učiteli,
od rodiče k dítěti, od dítěte k rodiči.
Všichni ho pomohli udržet naživu.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	5
PRVNÍ ČÁST	6
DRUHÁ ČÁST.....	12
TŘETÍ ČÁST	18
DOSLOV PŘEKLADATELE	25

ÚVOD

Kniha, která mne nejvíce proslavila, *Ishmael*, přicházela na svět dvanáct let, od roku 1979. Ten čas jsem nestrávil prací na jediné knize. Spíše to byla práce na různých variantách něčeho, z čeho se postupně stala jediná kniha. První verze se jmenovala *Člověk a mimozemšťan*, druhá a třetí *Přepis Genesis* (dvě verze se stejným názvem), čtvrtá byla *Kniha Nakash* (ze které se později podařilo zachránit *Příběhy Adama*), pátá *Kniha zatracených*, šestá a sedmá *Žít jiný příběh* (opět dvě verze se stejným názvem) a konečně osmá a poslední, *Ishmael*, což je jediná verze, ve které se objevuje učitel Ishmael.

Kniha zatracených byla z nich všech svým způsobem nejsilnější a po dopsání prvních tří částí jsem se jí dlouho držel se zoufalou nadějí, že se mi podaří vytvořit další části, které knize pomohou dospět k nějakému závěru, o němž jsem věděl, že „někde tam venku“ je, ale doposud se mi přes veškeré úsilí vyhýbal. Přiblížil jsem se mu v *Žít jiný příběh*, ale skutečně jsem jej dosáhl až v *Ishmaelovi*, ztělesnění mého poselství, kde posloužil jako základ pro další ujasňování, zesilování a rozšiřování v mých dalších knihách *Příběh B*, *Můj Ishmael* a *Po civilizaci: Příští velké dobrodružství lidstva*.

V *Knize zatracených* se mi nicméně podařilo pár věcí, jakých jsem už v žádné z pozdějších knih nedosáhl. Vlastně jsem nakloněn věřit, že tento útlý svazek ztělesňuje více moudrosti než všechny mé ostatní knihy dohromady.

Daniel Quinn, 2014

PRVNÍ ČÁST

Když ekologové zjistí, že nás od naprostého vymření dělí délka života jediné generace, zdálo by se, že nám to dává povinnost najít jinou interpretaci příběhu o životě Lidstva.

—Vine Deloria
God Is Red

Jak zvláštní vyjádření.

Protože jsme na pokraji vymření, měli bychom hledat jinou interpretaci příběhu o životě Lidstva?

Může nějaký příběh něco změnit?

Ano, může. Protože podle svého příběhu žijeme.

Pomáháme ho uskutečnit.

A jeho uskutečňováním se sami dereme vstříc vymření.

Rostlinný fyziolog se snaží vyšlechtit novou odrůdu pšenice s vyššími výnosy, která by jeho generaci pomohla nakrmit miliony hladovějících. Je to ušlechtilý záměr.

Ví, že je to ušlechtilý záměr, protože zná náš příběh. Jeho činnost do našeho příběhu přesně zapadá.

Žije podle tohoto příběhu; uskutečňuje ho.

Nezná ovšem dějepis. Aby mohl být rostlinným fyziologem, ani ho znát nemusí.

A tak nezná ani tento historický fakt: že každý nárůst produkce potravin podnítl větší nárůst populace, než se s tím původním dá uživit. Peter Farb to nazývá „základním paradoxem produkce potravin: intenzivnější produkce potravin se záměrem uživit větší počet obyvatel vede zase k dalšímu zvýšení populace.“

Zvýšením produkce potravin pro hladovějící miliony své generace rostlinný fyziolog zajišťuje, že v příští generaci bude hladovějících milionů víc.

Ztělesňuje příběh. Uskutečňuje ho.

Tento příběh končí vyhynutím lidského druhu.

Také ten příběh znáte. Všichni ho známe.

Učili jsme se ho ve škole.

Učili jsme se ho v kostele.

Ale znali bychom ho, i kdybychom nikdy nechodili do školy ani do kostela, protože každá zpráva v novinách, každý článek v časopise, každá kniha, všechno je napsané jako součást tohoto příběhu. Napsané s naším příběhem na pozadí. Ten příběh byste se naučili, i kdybyste se jen dívali na reklamy v televizi.

Znáte ho.

Uvažujte jednoduše.

Je to příběh o dobývání světa. Příběh o Člověku, který získává kontrolu nad svým prostředím. O Člověku, který si podmanil přírodu a ovládl ji, jako řemeslník ovládá své nástroje. O Člověku, který si tvaruje Zemi pro své vlastní potřeby.

O tom tento příběh je. Ale co je to vlastně za příběh?

Znáte ho.

Má začátek, střed a konec – jako každý dobrý příběh.

Začátek:

Člověk se zrodil před dávnými a dávnými časy, asi před třemi miliony let. Tehdy ale nebyl zrovna bystrý; nevěděl, že by mohl své prostředí ovládat. Musel žít téměř jako zvíře a brát, co se namanulo. Ale uplynul nějaký čas a Člověk se vyvinul. Z *Homo habilis* se stal *Homo erectus* a z *Homo erectus* se nakonec stal *Homo sapiens* – asi před dvěma sty tisíci let.

A tak jsme tady. *Homo sapiens*: moderní člověk; jen ho umyjte, oholte, ostříhejte, dejte mu oblek a mohl by to být programátor nebo literární kritik.

Pak se ale stala zvláštní věc. Po dvě stě tisíc let *Homo sapiens* ničeho nedosáhl. Nehnul ani prstem, aby získal kontrolu nad svým prostředím.

Bůh ví proč.

Asi ho to prostě nenapadlo.

Střed:

Pak asi před deseti tisíci lety se *Homo sapiens* konečně probudil a uvědomil si, že by mohl své prostředí ovládat. Místo aby žil jako zvíře a závisel na tom, co se namane, mohl by si pěstovat své vlastní jídlo. A to byl začátek všeho.

Ovládnutí zdrojů potravy bylo klíčem, který odemknul schránku s dalšími klíči. Díky němu bylo možné ovládnout všechno ostatní.

Ovládnutí zdrojů potravy znamenalo, že Člověk už nemusel jako nomádký lovec-sběrač stopovat zvěř. Mohl se usadit.

Mohl stavět.

Mohl vynalézat.

Mohl myslet.

Ovládnutí zdrojů potravy znamenalo, že Člověk získal volnost.

Volnost podmanit si svět.

Volnost přetvářet svět podle chuti.

Konec:

Zbaven omezení, kterými ho jeho prostředí vázalo po tři miliony let, začal Člověk naplňovat své zjevné předurčení. Tam, kde bývaly tábory nomádů, vznikly vesnice. Vesnice se rozrostly v městečka, z městeček se stala města, města se spojila v království, království byla sdružena do říší. Technologie, vzdělanost, vláda, umění, věda, právo, náboženství, filosofie – to vše vzkvétalo.

Vznikla civilizace, konečný domov Člověka.

Civilizace je konečným domovem Člověka, protože stejně jako Člověk nemůže nikdy přestat růst směrem k nekonečným, bohatým, zářným, osvíceným zítřkům plným nepředstavitelných úspěchů. Možná i hvězdy nám budou na dosah. A možná je naším úžasným předurčením vládnout celému vesmíru.

To ale ukáže budoucnost. Teď tady na zemi zrovna máme nějaké špatné období. Tohle musíme vyřešit v první řadě. Spolykali jsme zdroje, jako by jich bylo neomezeně. Musíme někde najít další.

Abychom mohli pokračovat.

Zdevastovali jsme krajinu, otrávil vzduch a

znečistili vodu. Jsme na pokraji ekologické katastrofy. Musíme to napravit.

Abychom mohli pokračovat.

Milióny nás tu hladoví. Ani celosvětový hladomor se nedá vyloučit. Musíme vyrábět více potravin.

Abychom mohli pokračovat.

Naše populace se každých třicet sedm let zdvojnásobuje. Pokud to tak bude pokračovat, bude nás tady na konci jedenadvacátého století padesát miliard, desetkrát tolik co teď.¹ Musíme to dostat pod kontrolu.

Abychom mohli pokračovat.

Problém je s naší schopností věci ovládat. Prostě nám to pořád nestačí. Pořád ještě nemáme pod kontrolou všechny naše zdroje. Pořád ještě nemáme pod kontrolou světové ekologické procesy. Pořád nemáme zcela pod kontrolou produkci potravin. Pořád nemáme pod kontrolou ani nárůst populace.

Proto musíme pokračovat. Abychom nakonec mohli ovládat, co potřebujeme. Naprostě ovládnutí všeho v celém světě.

Pak to bude ráj.

Pak konečně budeme mít tu nekonečnou budoucnost plnou bohatství, zářných, osvícených zítřků a nepředstavitelných úspěchů, které nám náš příběh slibuje.

Tak se ten příběh učíme. Prostupuje celou naši kulturu. Je to něco, co považujeme za dané. Je to něco, s čím je celý náš kulturní svět srozuměný.

A není divu.

Je to příběh Lidstva, jak ho podává *Homo magister* – Člověk vládce, Člověk vzdělaný, zrozený spolu se zrozením zemědělství.

Všude, kde vládne *Homo magister*, tento příběh uslyšíte vyprávět. Protože *Homo magister* to takhle vidí.

¹ Pozn. autora: Naše populace se zhruba za 37 let (1960–1999) skutečně zdvojnásobila, ale střední odhady OSN na příštích sto let ukazují, že do roku 2100 populace dvojnásobku (10,9 miliard) úplně nedosáhne. Takže moje předpověď „desetkrát tolik“ byla přespříliš chmurná.

Ale není to jediný způsob, jak se na příběh Lidstva dá dívat.

Homo magister vypráví historii Lidstva jako příběh, který je ve skutečnosti o něm samotném. Je hlavním hrdinou tohoto příběhu. To je naprosto jasné. V jeho podání se začíná něco zajímavého dít teprve ve chvíli, kdy se objeví na scéně on. Předtím se tři miliony let nedělo nic.

A opravdu, ono se nic nedělo – kam až *Homo magister* dohlédne. Dívá se na ty tři miliony let a vidí prázdnotu. Protože lidé neměli nic pod kontrolou, nesnažili se nic ovládat, a pro *Homo magister* je ovládání podstatou života.

Po všechen ten čas lidé jen čekali. Čekali, až se vyvinou v *Homo magister*.

Kdyby nebylo *Homo magister*, lidé by dál nedělali nic a nikam by se nedostali.

Homo magister zachránil lidstvo před nicotou.

Na druhou stranu je také pravda, že kdyby se neobjevil *Homo magister*, miliony lidí by dnes nemusely hladovět. Země by nebyla jímkou lidských odpadů. Neměli bychom možnost zničit planetu stisknutím tlačítka. Nebyli bychom na pokraji vyhynutí.

Ale pořád bychom chodili kadit do křoví.

To by se vám nelíbilo, že ne?

Žádné koupelny, žádné vyhřívané deky, žádná televize, žádné vlády, žádné církve a kostely, žádná muzea, žádná divadla, žádné věznice, žádné školy.

Prostě nic.

Ale je bláznivé o tom být jen přemýšlet. Člověk se musel vyvinout v *Homo magister*. Vyvinout se v *Homo magister* bylo osudem Člověka.

Že ano? A ne snad?

Čím jiným by se býval mohl stát?

Člověk tento příběh musel odehrát. Protože neměl jiný příběh, podle kterého by se dalo žít.

A musí tento příběh hrát i dál. Protože nemá jiný příběh, podle kterého by se dalo žít.

Takhle *Homo magister* vypráví ten příběh, protože takhle to vidí.

Jak sám *Homo magister* vypráví, je samým vyvrcholením lidského příběhu. Je konečným produktem evoluce lidstva. Člověk může být vyšší, silnější nebo chytřejší, ale vždycky už to bude *Homo magister*. Jde o konečnou formu Člověka.

A i když *Homo magister* zvrhne ekologickou rovnováhu země, zbude pár přeživších. A *Homo magister* povstane z popela.²

Aby se to celé uskutečnilo znovu.

I kdyby *Homo magister* spálil svět nukleárním holokaustem, zbude pár přeživších. Proto máme protijaderné kryty. Aby *Homo magister* mohl povstat z popela.

Aby se to celé uskutečnilo znovu.

Protože Člověk byl pověřen božskými silami, aby Zemi vládnul.

Je to vlastně celé problém Boha. On nás takto stvořil. On nás nechal vládnout světu.

Je na Něm, aby nás zachránil.

To je příběh, který *Homo magister* vypráví o životě Člověka. Je to příběh, podle kterého žijeme.

Tento příběh nás zabíjí.

Před několika sty lety si *Homo magister* vyprávěl příběh o uspořádání vesmíru. Byl to úžasný příběh a on na něj byl velice hrdý. Říkal si ho už víc než tisíc let. Měl jednoduchost samozřejmé pravdy:

Planeta Země je ve středu vesmíru. Všechno ve vesmíru se otáčí kolem domova Člověka. Slunce, planety, hvězdy, celé stvoření.

Musí to tak být, protože Člověk je středem vesmíru. Bůh to celé stvořil pro Člověka, takže Člověka samozřejmě posadil do středu všeho.

Z astronomického hlediska ten příběh moc nefungoval. Vznikal rozpor mezi příběhem a pozorovanou skutečností. Astronomové se ale

² Pozn. autora: V době psaní ještě nezačalo Šesté vymírání nebo nebylo rozpoznáno. Pokud bude tak ničivé jako to páté, které s sebou vzalo velké dinosaury, může vymřít až 75 % všech druhů, a jedním z nich dozajista budeme i my. Že „zbude pár přeživších“, je tedy krajně nepravděpodobné. Ale jestli, zázrakem, skutečně pár z nás přežije, mohl by *Homo magister* opravdu „povstat z popela“.

dlouho snažili, jak jen mohli, protože i oni patřili mezi *Homo magister*. Věděli, že Člověk má být středem vesmíru.

Pak přišel šílenec jménem Koperník s jiným příběhem. S příběhem, který dával smysl v rámci skutečných výsledků pozorování oblohy. Řekl, že Země středem vesmíru není. Není ani středem sluneční soustavy. Obíhá kolem Slunce.

Slunce je středem sluneční soustavy.

Homo magister byl tímto novým příběhem rozzuřen. Upálil by toho kacíře na hranici, kdyby to bylo možné, ale Koperník už byl bezpečně pod zemí.

Další generace astronomů se namáhavě snažily dokázat, že je Koperníkův příběh nepravdivý, ale všechna jejich pozorování potvrzovala, že Koperníkův příběh se pravdě blíží víc než starý ptolemaiovský příběh.

Jen váhavě se *Homo magister* nechal donutit k přijetí nového příběhu. V podstatě musel, protože astronomové sami byli zadobře s *Homo magister*. Kdyby to byli rudokožci, *Homo magister* by se jim vysmál a dál by si myslel, že Země je středem vesmíru.

Vytlačení Země ze středu vesmíru představovalo pro pyšného *Homo magister* velkou ránu. Ale nakonec díky tomu ze sebe neudělal blázna, když se rozhodl navštívit Měsíc. Kdyby v té době pořádkově věřil, že se Slunce otáčí kolem Země, cestou by se ztratil.

Homo magister tedy opustil ptolemaiovský příběh, který jej stavěl do středu vesmíru. Byl to nepříjemný šok, ale měl po ruce jiný příběh, o který se šlo opřít – příběh ještě starší a úctyhodnější než příběh Ptolemaioův.

A svým způsobem byl ještě lepší.

Stavěl Člověka do středu *stvoření*.

Když Bůh začal tvořit vesmír, nemarnil jen tak čas. Stvořil vesmír, aby mohl stvořit něco dalšího. Musel stvořit Slunce a Měsíc a hvězdy a planety. Musel stvořit Zemi. Musel na ní stvořit vzduch a vodu v mořích a řeky. Musel vytvořit ucelenou biologickou komunitu, aby na ní žila, od škorvů po slony.

To všechno muselo být vykonáno.

Aby mohl stvořit Člověka.

Vesmír byl domovem planety Země. A Země byla domovem Člověka, vše přichystané do posledního detailu, připravené k nastěhování.

Byla to stavba na klíč.

Když byl domov pro Člověka připraven, Bůh stvořil Člověka.

A když už si dal tu práci s domovem pro Člověka, Bůh přirozeně stvořil Člověka tak, aby byl jeho pánem.

Člověk se NARODIL jako *Homo magister*, NARODIL SE jako vládce Země, která pro něj byla připravena.

Zrodil se se schránkou plnou klíčů v jedné ruce a s klíčem k této schránce v ruce druhé. Schránka obsahovala všechny klíče k civilizaci. A zemědělství bylo klíčem, který ji otevíral.

Jinými slovy, *Homo magister* to viděl takto:

Člověk se narodil jako zemědělec a budovatel civilizací.

Pěstovat potravu a budovat civilizace pro něj bylo stejně přirozené jako pro cvrčka cvrkaní.

Biologické společenství, které Bůh na Zemi připravil, bylo zamýšleno jako zásobárna potravy pro Člověka a Člověk s ním může nakládat, jak uzná za vhodné. Nebyl jiný důvod, proč existovalo, než aby mohl žít Člověk. Když Člověk chtěl ve stravě víc hovězího, mohl si chovat víc dobytka. Pokud ve své spížirně neměl chuť trpět vlky, měl právo je vyhubit.

Biologické společenství celého světa bylo věnováno Člověku k volnému užití. Nebyl jeho *součástí*. V žádném smyslu. Byl jeho *vládcem*.

Už se tak narodil.

Pro tento příběh samozřejmě neexistovaly žádné důkazy. Lidé v té době o nějakém dokazování ani moc neuvažovali. Bylo to jednoduše očividné. Skoro až samozřejmé.

Bylo očividné, že civilizace je jen pár tisíc let stará. Takže Člověk byl očividně jen pár tisíc let starý. Očividně se tedy zrodil jako budovatel civilizací. Čím jiným by se mohl zrodit?

Kdybyste navrhli nějakému tehdejšímu *Homo magister*, že se Člověk zrodil jako lovec-sběrač bez domova a že tento lovec-sběrač bez domova po tři miliony let žil, aniž by zanechal

důkaz o svém sklonu k budování civilizací, vysmál by se vám.

Samozřejmě věděl, že takoví tvorové existují v Africe a v Novém světě. A také věděl, jak se do takového stavu dostali. Zdegenerovali, opustili přirozený stav. Ztratili klíče ke schránce s klíči. Ztratili umění zemědělství.

Byli méně než člověk, protože být člověkem znamená být *Homo magister*. Žili jako zvířata. Byli součástí celého toho biologického společenství, které bylo svěřeno Člověku jako zásobárna potravy. Proto si s nimi Člověk mohl dělat, co chtěl. Mohl je připravnout k pluhu jako voly nebo je třeba vybit jako vlky.

Z titulu tohoto příběhu měl Člověk své místo ve vesmíru zabezpečené, i když nebyl fyzicky v jeho středu. Na tom nezáleželo.

Byl konečným produktem stvoření, tvorem, pro kterého bylo všechno to ostatní vytvořeno.

Když Bůh stvořil Člověka, zastavil se. Proč by se nezastavil?

Už neměl, co dalšího by stvořil.

Byl to skvělý, inspirativní příběh.

Ale potom samozřejmě přišel Darwin.

Homo magister nesnášel Darwina ještě tisíckrát víc než Koperníka. Upálil by ho na hranici, kdyby to mezitím nevyšlo z módy.

Darwin roztránil příběh o zrození *Homo magister*. Podle něj nebyl Člověk stvořen stranou biologického společenství a nad ním, byl zrozen přímo v něm.

Ne vládce přírody – její výtvar.

Ne pán. Subjekt. Byl podřízen stejným biologickým procesům, jaké řídí život motolic a netopýrů a krteků.

Nebyl stvořen rukou Boha. Byl stvořen bezduchými silami přírodního výběru.

Nebyl synem Božím. Byl synem opic.

Nebyl zrozen jako zemědělec a budovatel civilizací, krásný, vysoký a chytrý. Narodil se jako shrbený, hloupý divoch. A žil jako divoch po statisíce, možná miliony let. Musel se z bláta vytáhnout sám.

Bůh stvořil Člověka v blátě.

Homo magister Darwinův příběh o začátcích Člověka nenáviděl. Musel jej ale přijmout alespoň na oko, protože Darwin a všichni ti další biologové, kteří ten příběh podpořili, patřili mezi *Homo magister*. Nemohl je úplně ignorovat. Ale mohl udělat něco skoro tak účinného.

Mohl tomu příběhu odeprít smysl.

Pak už by o něm nemusel přemýšlet. Protože o věcech, které s ničím nesouvisí a nedávají smysl, přemýšlet nemusíte.

A tak příběh lidstva opravil:

Dobře, je pravda, že člověk tu byl už nějaké tři miliony let předtím, než se objevil *Homo magister* a rozhodl se vládnout světu.

Ale to nic neznamena.

Není na tom nic, co by stálo za zamyšlení. Protože během těch tří milionů let se nic nestalo. Lidé nic nedělali.

Protože nebyli zcela lidmi.

Byli lidmi po biologické stránce, samozřejmě. Ale nebyli zcela lidmi, protože ničeho nedosahovali. Ani se něčeho dosahovat *nesnažili*. Nesnažili se ovládnout své prostředí. Zcela lidšší lidé prostě přirozeně chtějí ovládat své prostředí. Je to vrozené – lidem, kteří jsou zcela lidmi.

Zcela lidský život nezačal s *Homo habilis*, *Homo erectus* nebo s *Homo sapiens*. Začal s *Homo magister* – s Člověkem zemědělcem a budovatelem civilizací.

Se *mnou*.

Všechno, co stojí za to vědět, jsem objevil já.

Všechno, co stojí za to mít, jsem vynalezl já.

Všechno, co stojí za to dělat, dělám já.

Nic z toho, co lidé věděli předtím, nestálo za to vědět. Nic z toho, co lidé měli předtím, nestálo za to mít. Nic z toho, co lidé dělali předtím, nestálo za to dělat.

A Bůh to věděl.

Bůh nikdy nepromluvil k *Homo habilis* nebo k *Homo erectus*. Nikdy ani přímo nemluvil k *Homo sapiens* během prvních dvě stě tisíc let života. Bůh by nemarnil svůj čas tím, že by se snažil promluvat k divochům.

Čekal na někoho, ke komu bude stát za to mluvit. Na někoho zcela lidského. Na někoho dost chytrého na to, aby rozpoznal osud, který Bůh pro Člověka připravil. Na někoho, kdo by Jej dokázal docenit. Na někoho civilizovaného.

Čekal na mne.

V příběhu života Člověka se těch dvě stě tisíc generací, které žily a zemřely před ním, nepočítá. Takže o nich nemusíte přemýšlet.

Žili a umřeli jen tak pro nic za nic.

Kromě toho, že nakonec vytvořili mne, vládce tohoto světa.

Homo magister byl nakonec donucen překonat svůj odpor k myšlence, že Země není astronomickým středem vesmíru. Aby mohl pokračovat ve svém ovládní světa, musel se s touto odpudivou myšlenkou vypořádat. Byl donucen vytvořit celou novou astronomii na té myšlence založenou. Kdyby to neudělal, byl by cestou na Měsíc za blázna.

Ještě se ale nemusel smysluplně vyrovnat s faktem, že tento příběh, příběh Člověka – vládce světa, představuje jen půl jediného procenta celého příběhu Člověka.

Na základě tohoto faktu si nevystavěl zcela nové chápání příběhu Člověka. Ani nechce.

Ale pokud to neudělá, udělá ze sebe ještě většího blázna, než kdyby se cestou na Měsíc ztratil.

Vymře.

DRUHÁ ČÁST

Člověku zabralo tři miliony let, než si uvědomil, že jeho osudem je vládnout světu. Byl to pomalý začátek.

Tímto způsobem vypráví svůj příběh *Homo magister*, Člověk – vládce světa. Takhle to prostě vidí. První tři miliony let lidského života nebyly nic než dlouhé, únavné přípravy. Klidně by se bez nich dalo obejít. Ale ten zatracený Darwin a jeho následovníci je do historie protlačili. Tak neužitečné. Tak zbytečné. Je to jako si koupit film *Jih proti Severu* a zjistit, že má na začátku tři miliony minut dlouhé titulky. Jsou tam. A co má být? Prostě to přeskočte. Vynechte to. Takhle to vidí *Homo magister*. Podíval se na ty tři miliony let a nevidí v nich nic moc jiného než úvodní titulky filmu. Je to jako nekonečně se opakující smyčka, na které pořád dokola rodí lidé, chvíli žijí a umírají. Znovu a zase znovu, dvě stě tisíckrát. Dvě stě tisíc generací, v žádné ani špetka smyslu. Zbytečné. Patetické. Mohli to rovnou zabalit.

Homo magister rozumí lidem, kteří žili takto zbytečný, patetický život. Byli tím, čemu říká lovci-sběrači. Definice povoláním. Konec konců to tak skutečně dělali. Lovili a sbírali. No, proč ne? Neměli na práci nic jiného. Taková škoda. Kdyby si jen byli schopni uvědomit, že nemusí žít tímto způsobem, že by si místo lovení a sbírání mohli pěstovat vlastní jídlo, byli by se sebou mohli něco udělat. Byli by mohli začít civilizaci. Byli by se mohli změnit v *Homo magister* mnohem dřív. To by jejich životy bývaly měly nějaký význam.

Skutečný příběh Člověka mohl začít už dávno.

Homo magister to takhle opravdu vidí. Dívá se na ně a vidí, že jejich životy byly formovány nedostatkem znalostí. Tím, co všechno nevěděli. Nevěděli, že si mohou pěstovat vlastní jídlo. Byli tedy uvěznění tím hloupým, bezcílným zaměstnáním, nazývaným lov a sběr. Nemohli se z toho dostat. Protože prostě nevěděli, že by z nich mohli být zemědělci a budovatelé civilizací. Což, jak každý ví, je jediný skutečně lidský způsob života. Takže když se *Homo magister* dívá na minulost těchto lidí, přirozeně ji vnímá jako prázdnou. Jako ne-historii. Jak jinak byste to označili než jako to, co se dělo, než se vůbec něco začalo dít? Prostě to před historií. Prehistorie. Je to časové období prázdné jako životy, které ho vytvořily. Je prázdné, protože nikdo nic nedělal. Kromě lovení a sbírání. A tlučení kameny o sebe. Byla to doba kamenná. Definice výrobkem. *Homo magister* to přirozeně vidí tímto způsobem. Ale není to jediný způsob, jak se na to dá dívat. Zapojte svou představivost. Zapomeňte na výrobky. Zapomeňte na povolání. Představte si to jinak. Představte si, že naši předkové také žili podle příběhu. Víte přece, co znamená žít podle příběhu. Všichni žijeme podle příběhu. Je to příběh o Člověku, který se stal vládcem svého prostředí. Příběh o podrobení světa Člověkem. Příběh o naplnění osudu Člověka tak, jak jej pojímá *Homo magister*. Už tu tak nějakých deset tisíc let žijeme. Představte si, že naši předkové žili podle příběhu, který je jiný než ten náš. Že to nebyl příběh o Člověku, který si podrobuje své prostředí. Nebyl to příběh o podrobení světa Člověkem. Ani příběh, v němž by výrobky nebo zaměstnání hrály jakoukoliv roli.

Snažte se.

Představte si, že příběh, podle kterého naši předkové žili, utvářel jejich život. Stejně jako příběh, podle kterého žijeme my, utváří ten náš.

Různé příběhy: různé životy.

Představte si, že jejich život měl jiný tvar než náš, protože žili podle jiného příběhu než my. Pust'te se dál.

Představte si, že žitím svého příběhu svému životu dávali smysl. Stejně jako my svým příběhem dáváme smysl našim životům.

Různé příběhy: různý smysl.

Představte si, že smysl jejich života byl jiný než smysl toho našeho, protože žili podle jiného příběhu než my.

Pust'te se ještě dál.

Představte si, že to, jak podle svého příběhu žili, generaci za generací, utvářelo jejich historii. Stejně jako životem podle našeho příběhu generaci za generací utváříme tu naši.

Různé příběhy: různá historie.

Představte si, že jejich historie měla jiný tvar než naše, protože žili podle jiného příběhu než my.

Vím, že je těžké si takové věci představit. Bylo by to jako v 18. století chtít po kapitánovi otrokářské lodě, aby si představil, že ti chudáci přikovaní v jeho podpalubí jsou lidské bytosti stejně jako on sám, jako jeho manželka, jeho rodiče, jeho děti.

Myslel by si, že si z něj utahujete.

Bude to ještě těžší.

Uvažujte biologicky.

Představte si úplně jiný druh příběhu než ten, který odehráváme my. Příběh pro celé trvání biologického rodu. Rodu *Homo*.

Považte, jaké by takový příběh musel mít obrysy.

To by nebyly tři miliony let nicoty, následované výbušným rozkvětem tak neurvalým, že spotřeboval celý svět za pouhých deset tisíc let, to celé završené vymřením.

To není příběh pro celé trvání rodu.

Představte si úplně jiný příběh. Příběh pro desítky milionů let. Pro stovky milionů let. Skutečný příběh. Příběh, podle kterého by se skutečně dalo žít.

Příběh, který utváří životy těch, kdo podle něj žijí.

Příběh, který utváří historii těch, kdo podle něj žijí.

A teď si představte, že tento příběh už žili naši předkové.

Neměl nic do činění s ovládním světa.

Nikdo se nesnažil ovládat svět.

Celý ten příběh byl o něčem jiném.

Snažte se.

Představte si, že během prvních tří milionů let lidského života lidé žili podle příběhu. A že bylo osudem Člověka žít podle tohoto příběhu. Nejen po tři miliony let. Po třicet milionů let. Po tři sta milionů let.

Třeba i po dobu trvání naší planety.

Miliardy let.

Tak dobrý příběh to byl.

Byl to dobrý příběh, dobrý pro celé trvání biologického rodu.

Ale nebyl to příběh o moci – o dobývání, ovládním a vládnutím. Život podle tohoto příběhu nečinil lidi mocnými. Život podle tohoto příběhu způsoboval, že lidé *nepotřebovali* být mocní. Protože když podle něj žili, lidé nepotřebovali vládnout světu.

Představte si, že nepovažovali vládnutí světu za něco, co by potřebovali dělat.

Protože o to už bylo postaráno.

Stejně jako o to bylo postaráno odjakživa.

Stejně jako o to bylo postaráno od samého počátku.

Představte si, že měli jiné předpoklady o světě a místě Člověka v něm.

Představte si, že na rozdíl od *Homo magister* nepředpokládali, že svět je místo patřící Člověku, že si jej má podmanit a vládnout mu.

Představte si, že ve své nevzdělanosti předpokládali něco úplně jiného. Budte nehorázní. Představte si, že předpokládali něco naprosto absurdního: Že Člověk má své místo ve světě.

Nikdy to nebylo skryté. Bylo to skryto jen před *Homo magister*, protože si byl jistý, že to, co utvářelo životy, byla nicota – nedostatek znalostí, nevzdělanost. Rozhodně ne něco. Rozhodně ne jiný předpoklad o světě a o místě Člověka v něm.

Člověk má své místo ve světě. Ve skutečnosti je to jasně napsáno v jejich životě. Je to jasně napsáno v celém společenství, do kterého náleželi: v živém společenství této planety. Přečíst si to může kdokoli. Stačí se na to jen podívat.

Každý tvor narozený v biologickém společenství Země má své místo v tomto společenství. Nic nežije izolováno od zbytku; nic nemůže žít izolováno od zbytku. Nic nežije jen samo o sobě, aniž by od společenství něco potřebovalo. Nic nežije jen samo pro sebe, aniž by společenství něco dlužilo. Nic není nedotknutelné, nic není nedotknuté. Každý život ve společenství je dlužen tomuto společenství – a se smrtí je splacen v plné výši. Společenství je síť života a každé vlákno této sítě je napojeno na všechna ostatní vlákna. Nic není vyřato. Nic není výjimečné. Nic nežije na samostatném vlákně, odděleném od zbytku. Nic není promarněno. Všechno, co žije, je potravou něčeho jiného. A všechno, co se krmí, je samo krměním pro něco jiného a po smrti svou hmotu vrací společenství. A každý druh je utvářen svým místem ve společenství. Díky svému místu. Tím, že v něm má své místo, tím, že se krmí a sama je potravou, se utváří každá generace každého druhu. Z každé generace někteří, lépe

vybavení k přežití, zůstanou naživu a rozmnoží se. Jiní, hůře vybavení, ne. A tak jsou celé generace utvářeny. Tím, že mají své místo ve společenství, které je utváří. Tomuto utváření se nic nevymyká.

Ryby, které před čtyřmi sty miliony let žily v mělčinách oceánů, prošly tímto utvářením. A naučily se, jak se vypravit na souš. Když se vypravily na souš, utvářel je kontakt se společenstvím, které tam už žilo. Po milionech let utváření se změnilo se v plazy. Ti už nebyli vázáni na břeh a vypravili se do vnitrozemí. Kde byli utvářeni. Během milionů let se díky tomu z některých z nich stali ptáci. Z některých, utvářených jiným způsobem, se stali savci. A tito savci, náležející do společenství rostlin, ptáků, obojživelníků a plazů, byli utvářeni. Do mnoha různých tvarů. Do netopýrů a mravenečnicků a psů a koní a jelenů a slonů a lidoopů. Ti všichni byli utvářeni. Tím, že měli své místo v živém společenství. Tím, že se krmili a byli potravou. A během milionů let byli členové jedné z větví lidoopů utvořeni do člověku podobného tvora, kterého nazýváme *Australopithecus africanus*. A *Australopithecus africanus* byl utvářen po miliony let, až se z něj stal *Australopithecus robustus* – silnější, vyšší a ještě bližší člověku. Protože se utvářel. Protože měl své místo v živém společenství. Během milionů let se *Australopithecus robustus* stal ještě silnějším a vyšším a bližším člověku, až jsme jej museli nazvat... Člověk. *Homo habilis*. Člověk se zrodil na svém místě ve světě. Byl utvářen, ale nevymanil se tomuto utváření jen proto, že byl Člověk. A nadále měl své místo ve společenství, které jej utvářelo. A tím, že v něm měl své místo, byl nadále utvářen. S tím, jak byl utvářen, byl *Homo habilis* silnější, vyšší, zručnější a inteligentnější, až jsme mu museli dát nové jméno: *Homo erectus*.

A *Homo erectus* se zrodil díky utváření a měl své místo ve společenství, které jej utvářelo. Jeho život měl v tomto společenství své místo. A ti, kdo z každé generace byli hůře vybavení k přežití, odevzdali svůj život zpět společenství v raném věku, zatímco ostatní žili dost dlouho na to, aby se rozmnožili.

A tak se *Homo erectus* utvářel a stal se silnějším, vyšším, mrštnějším, zručnějším a inteligentnějším, až jsme ho museli prohlásit... sami sebou. *Homo sapiens*.

A *Homo sapiens* se zrodil díky utváření. Zrodil se jako člen společenství, které jej utvářelo. Nebyl vyřazen z členství ve společenství kvůli své vyšší inteligenci. Nebyl izolován od zbytku kvůli své schopnosti divit se a snít. Nestál stranou kvůli svému vědění, že se od ostatních v těchto věcech liší. Stál spolu s ostatními.

A tím, že stál spolu s ostatními, byl *Homo sapiens* utvářen.

Nebyl utvářen nicotou. Nebyl utvářen nevzdělaností.

Byl utvářen tím, že měl své místo v živém společenství.

Které bylo samo utvářeno.

Samotné společenství bylo utvářeno.

O hmotu bylo postaráno.

Nepostaral se o ni ale Člověk.

Utváření světa nebylo v rukou Člověka.

Bylo v jiných rukou, v rukou, které je utvářely od samého počátku.

Bylo v rukou bohů.

Bohové utvářeli živé společenství na Zemi. A Člověk měl své místo v tomto společenství a byl utvářen s ním a v něm.

Člověka utvářeli bohové.

Člověk žil v rukou bohů. A tito bohové mu nespírali. Neposílali mu učitele. Neposílali mu spasitele.

Protože to nebylo potřeba.

Protože žil v jejich rukou.

Člověk našel svůj osud.

Naplňoval jej od samého počátku.

Bylo jeho osudem žít v rukou bohů.

Dokud na této planetě potrvá život.

A tím, že následoval předpoklad, díky kterému se zrodil – předpoklad, že Člověk má své místo ve světě – se *Homo sapiens* utvářel.

To utváření sotva započalo.

Utváření sotva započalo, ale už uměl zpívat, tančit, malovat a tvořit.

Utváření sotva započalo, když si v jedné části světa jedna z větví *Homo sapiens* řekla:

Dost.

Člověk nebyl zrozen, aby byl utvářen.

Člověk byl zrozen k tomu, aby utvářel.

Člověk nebyl zrozen, aby byl utvářen světem.

Byl zrozen, aby utvářel svět.

Dost.

Člověk se nezrodil, aby žil v rukou bohů.

Člověk se zrodil, aby žil ve svých vlastních rukou.

Dost.

Zkoušeli jsme špatný předpoklad.

Člověk nemá své místo na světě.

Svět je místo, které patří Člověku.

Je náš.

Abychom jej mohli utvářet.

Abychom jej mohli dobývat.

Abychom mu mohli vládnout.

Zrodil se *Homo magister*. A zrodil se s odmítnutím nechat se nadále utvářet, nechat se utvářet, jak byl Člověk utvářen od samého počátku – tím, že měl své místo v živém společenství.

V tomto společenství neměl své místo.

Společenství vnímal jako místo, které mu patří.

Nedlužil mu svůj život.

Ono dlužilo svůj život jemu.

Vzal ten život a udělal se jeho pánem.

Vzal život biologického společenství do svých vlastních rukou a zacházel s ním, jako by mu patřil.

Nebyl to technologický pokrok.

Byla to vzpoura.

Homo magister už nebude utvářen, už nebude zaujímat své místo v živém společenství. Už nebude omezen – tak, jak jsou omezeny všechny ostatní druhy – tímto utvářením. Bude růst bez omezení. A aby tento růst umožnil, přetvoří biologické společenství ve svou soukromou zásobárnu jídla.

Jídlo, které kdysi náleželo všem, si uzme jen pro sebe a nebude je s nikým sdílet. Zemi, která kdysi podporovala život všech, si uzme jen pro sebe a nebude ji s nikým sdílet.

Je to jeho právo.

Je-li svět místem, které patří Člověku.

A jeho růst bude dravý.

Protože nebude brzděn omezeními, která se vztahují na všechny, kdo mají své místo ve společenství živých.

V tomto společenství už *Homo magister* nezaujímá žádné místo.

A tak roste bez omezení.

Každý nárůst jde nevyhnutelně ruku v ruce se zvýšením produkce potravin.

A každý nárůst produkce potravin podnítl větší nárůst populace, než se s tím původním dalo uživit.

Homo magister už od zrození kráčí po cestě k vymření. Protože všechno, co roste bez omezení, nakonec pohltí celý svět.

Homo magister ve skutečnosti neušel omezením, kterými jej vázalo živé společenství. Jen je předbíhal.

Předbíhal je jenom chvíli – jen na okamžik v celém údobí života na naší planetě.

Po deset tisíc let.

Ta omezení jej doháněla už kdysi.

Ta omezení jej dohání i *teď*.

Teď, když *Homo magister* jsme my.

Homo magister tento příběh nechce slyšet takto vyprávět.

Nikdy ho nechtěl slyšet takto vyprávět.

Už jej tak slyšel, když svou vzpouru šířil po povrchu zemském.

Slyšel jej od těch, které potkával a kteří stále žili podle starého příběhu. Od lidí, které nazýval

divochy, protože stále ještě zaujímali své místo ve světě. Od lidí, které nazýval primitivy, protože neválčili se společenstvím kolem sebe. Chtěli, aby pochopil příběh, podle kterého žijí. Chtěli, aby viděl, že ten příběh je cenný a důležitý. Aby jim nebránil pokračovat v životě podle něj. Aby jej nezničil.

Aby tak nezničil *je samotné*.

Nevěděli, jak věc podat tak, aby to *Homo magister* pochopil. Protože oni sami nepatřili k druhu *Homo magister*. Vyjadřovali se ve verších. Vyjadřovali se v písních. Vyjadřovali se v příbězích pro děti.

Homo magister naslouchal, občas. Někdy dokonce zdvořile. Samozřejmě tak docela nerozuměl, co se mu snaží říci. Neočekával, že by mohl něčemu rozumět. Co by mohl takový divoch vědět, aby stálo za to se snažit mu porozumět?

Ale něco z toho, co mu říkali, bylo pěkné a okouzlující, a tak si poznamenal, že tyhle části zachová.

A pak ty divochy zničil.

Nikdy vlastně neměli šanci to vysvětlit, protože sami nebyli *Homo magister*. Nebyli to jeho lidé. Nečetli ty správné knihy. Nenavštěvovali ty správné školy. Nenarodili se a nebyli vychováni, aby viděli věci z pohledu *Homo magister*. Takže nevěděli, jak je potřeba mu to vysvětlit.

Musí mu to vysvětlit někdo z jeho lidí.

Protože on to ve skutečnosti vůbec nechce slyšet.

Nechce se tím zabývat.

Nebylo by to poprvé, kdy se *Homo magister* nechtěl něčím zabývat.

Nechtěl se zabývat pozorováními, která nezapadala do ptolemaiovského obrazu sluneční soustavy. Nechtěl se jimi zabývat, protože by to mohlo něco znamenat. Mohlo by to znamenat, že domov Člověka není ve středu vesmíru.

A přece to někdo udělal. Jeden z jeho lidí.

Zatracený Koperník.

Homo magister se nechtěl zabývat fosilními důkazy pravěkého Člověka. Nechtěl se jimi

zabývat, protože by to mohlo něco znamenat.
Mohlo by to znamenat, že se Člověk nezrodil
přímo z ruky Boží jako zemědělec a budovatel
civilizace.

A přece to někdo udělal. Jeden z jeho lidí.

Dvakrát zatracený Darwin.

Nechce se zabývat ani teď prvními třemi miliony
let lidského života. Nechce se jimi zabývat,
protože by to něco mohlo znamenat. Mohlo by
to znamenat, že se Člověk nenarodil, aby
vládnul světu – že se zrodil k něčemu zcela
jinému.

A přece to někdo udělá. Jeden z jeho lidí.

Tříkrát zatracený Quinn.

Nehraje fér.

Nemluví s učiteli.

Mluví k lidem.

Rychle ho někdo pověste.

TŘETÍ ČÁST

Bůh je snob.

Když se Člověk poprvé objevil na světě, Bůh se k němu neměl. Na ubohého, zanedbaného *Homo habilis* jen uštěpačně pohlédl, převalil se na druhý bok a usnul.

Probudil se o pár milionů let později a podíval se znovu. V té době byl Člověk *Homo erectus*. Bezpochyby zlepšení, ale pořád nešlo o někoho, s kým by se Bůh měl chuť družít. A tak se převalil a pohroužil se zase do spánku.

Když se probudil o milion let později, zjistil, že z Člověka je *Homo sapiens*. To už bylo lepší. Ale zatím *Homo sapiens* pořád ještě běhal po světě polonahý, pořád to byl jen divoch jako *Homo habilis* a *Homo erectus*.

A tak Bůh pokrčil rameny a pokračoval ve spánku. *Homo sapiens* na něj ještě nebyl připraven.

Když se probudil příště, o pár set tisíc let později – zhruba před dvanácti tisíci let – to, co spatřil, ho rozhodně povzbudilo. Konečně nějaký pokrok. *Homo sapiens* pořád ještě nebyl tak docela zemědělec, ale tu a tam se pustil pár krůčků za hranice lovectví a sběračství.

Začal být trochu systematictější ve vytváření zásob jídla a sbíral intenzivně. Sbíral z divoce rostoucích rostlin víc, než potřeboval, a zbytek ukládal. Vytvářel přebytek jídla.

Dobré znamení. Začínal se učit, jak manipulovat svým prostředím, aby zvýšil produkci potravy. Bůh pokrok Člověka pár tisíc let se zájmem sledoval. Věděl už, na co se vlastně dívá: na zrození zcela lidského Člověka.

Homo magister.

Sledoval jeho rané, nasmělé pokusy se usadit, umožněné usilovným sběrem potravy. Sledoval, jak populace jeho osad narůstá. Až do té doby, kdy jen usilovný sběr přestal jejich růstu stačit. Obyvatelé tedy byli nuceni zvýšit produkci potravy jinak: byli nuceni nedostatek divoce rostoucích rostlin dorovnávat rostlinami, které sami zasadili.

Jejich osady se upevnily.

Zalidnily.

Dokud se nestalo, že sběr divokých plodin nestačil jejich růstu, ani když byl doplněn o sběr

plodin vlastnoručně vypěstovaných.

A tak byli nuceni opět produkci potravy zvýšit: měnit více a více půdy na plochu, která sloužila výhradně k vysazování čím dál výnosnějších rostlin.

Aby uživili populaci, která produkci potravy vždycky o krok předbíhá.

Bylo to velice podnětné.

Homo magister překročil hranici. Stal se skutečným zemědělcem.

Stalo se to asi před deseti tisíci let.

Bůh byl velmi spokojený. Člověk konečně našel klíč ke schránce klíčů. *Homo magister* byl ale ještě v plenkách. Stále ještě na Boha nebyl připraven.

Brzy, řekl Bůh.

A ještě si na pár tisíc let zdřímnul.

Když se probudil, nebyl zklamán. *Homo magister* už jel naplno. Bylo zhruba dva tisíce let před Kristem a zemědělská revoluce se šířila Evropou. Rané civilizace v údolích blízkovýchodních řek vzkvétaly. Produkce potravy se až neuvěřitelně zvýšila. Musela. Protože populace v těchto oblastech se také neuvěřitelně zvýšila – řekněme třicet- nebo čtyřicetkrát.

Vynutila si příchod takových inovací jako zavlažování a použití pluhu.

Každý rok se obdělávalo víc a víc země. Muselo to tak být. Aby bylo možné uživit populaci, která byla vždycky o krok před produkcí potravy. Bylo to úžasné.

Ale pro potěchu Božího srdce toho bylo ještě víc. Schránka klíčů, která byla odemčena klíčem zemědělství, byla otevřená dokořán. V Egyptě, Mezopotámii a v údolí Indu vzkvétala města: Mohendžodaro, Ur, Súsy, Mennofer, Hérakleopolis, Koptos a další. Propojovaly je tři tisíce kilometrů obchodních cest, po nichž proudily plody bohatství, moci a technologií: měď, stříbro, zlato a slonovina. Gramotnost už byla dobře upevněná a vznikaly základy geometrie a matematiky.

Už o tom nemohlo být sporu. Konečně stálo za to se s Člověkem stýkat.

Konečně byl hoden přátelství s Bohem. Božského vedení.

Osvícení.
Konečně přišel ten čas.
Aby se Bůh Člověku vyjevil.

Takhle ten příběh rád vypráví *Homo magister*.
Jeho Bůh je úzkoprsý Bůh.
Bůh, který, pochopitelně, nechce mít nic
společného s nehodnými lidmi. S divochy.
Šetřil se.
Pro lidi své vlastní třídy.
Vládnoucí třídy.

Homo magister má právo tento příběh vyprávět
tímto způsobem. Konec konců ten Bůh, o
kterém mluví, je jeho vlastní.
Ale to není jediný způsob, jakým ten příběh lze
vyprávět.

Domnívám se, nehorázně, že mám o Bohu
lepší mínění než *Homo magister*.
Není snob.
Člověka miloval od samého počátku.
Raději o Něm přemýšlím tímto způsobem.
Pomáhá mi o Něm takto přemýšlet, když Mu
říkám trochu jinak.
Raději říkám „bohové“. Jako by díky tomu
působili víc přátelsky.

Bud'te nehorázní spolu se mnou.
Představte si, že bohové nepřinesli Člověka na
svět, jen aby si ho tři miliony let nevšíkali.
Představte si, že bohové, kteří utvářeli Člověka
už od australopitéků, nikterak neopovrhovali
výsledky své práce.
Představte si, že měli o *Homo habilis* zájem,
přestože to byl nevzhledný tupý skrček.
Alespoň myslím, že byl nevzhledný. Třeba i
hnusný jako ropucha. Nebojte se být směšní.
Představte si, že bohové milovali *Homo habilis*
stejně, jako milují ropuchy.
Nebojte se být úplně absurdní.
Představte si, že bohové milovali *Homo habilis*
úplně stejně, jako milují pojišťovány.
Ne, to už je příliš. To je nemyslitelné.
Zůstaňme u ropuch.

Představte si, že bohové milovali *Homo habilis*
stejně, jako milují ropuchy.
Stejně, jako milují krokodýly, nosatce, medúzy,
kojoty, salamandry a dikobrazy a myši a slony a
žraloky a cvrčky.
Zkuste něco neuvěřitelného.
Představte si, že bohům záleží na všem, co se
nachází v živém společenství na Zemi.
Představte si, že jim záleželo na *Homo habilis*.

Představte si ještě další neuvěřitelnou věc.
Bohové si uvědomovali, že *Homo habilis* je
člověk.
Věděli, že je jiný, než vrabec, pavouk nebo
bobr.
Věděli zrovna tak dobře jako my, co znamená
být člověk.
Nejde jen o inteligenci.
Je toho víc.
Nejen, že Člověk je chytřejší než vrabci,
pavouci nebo bobři.
Člověk dělá věci, které oni nedělají a ani dělat
nemohou.
Učí se věci, které se oni naučit nemohou.
A co se naučí, předává svým dětem.
A co se naučí jeho děti, to pak předávají svým
dětem.
Všechno se to hromadí, generaci za generací.
Říká se tomu kultura. Zahrnuje to vše. Znalosti
o světě, o lidech, o minulosti, o tom, jak se
chovat, jak řešit problémy, jak věci dělat a
vytvářet; zahrnuje to písně, příběhy, teorie,
názory, pověry, předsudky. Všechno.
Kultura tak nějak přichází s inteligencí.
S inteligencí lidského kalibru.
Když máte inteligenci lidského kalibru,
automaticky se začne hromadit vědění,
generaci za generací.
Dokonce by se dalo říci, že tvorba kultury je
Člověku vrozená.

Jen si to představte.
Člověk se nenarodil jako budovatel civilizací. To
je fakt.
Narodil se jako budovatel kultur.

Snažte se.

Představte si, že bohové byli chytří alespoň tak, jako já.

Že věděli, že člověk je budovatelem kultur.

Představte si, že je to nepřekvapilo.

Že na budovatele kultur byli připraveni.

Že věděli, jak se postarat o budovatele kultur, stejně jako věděli, jak se postarat o budovatele hnízd, budovatele sítí a budovatele hrází.

Zkuste si představit, že bohové byli až takhle schopní.

Je těžké si takovou věc představit, je mi to jasné. *Homo magister* nás vytrénoval, abychom si představovali Boha úplně jinak. Abychom si představovali, že nemá ponětí, co si s Člověkem počít.

Že se zdá, jako by mezi Bohem a Člověkem existoval nějaký problém, a Bohu se nějak nedaří vymyslet, jak to elegantně vyřešit.

Zkusil tohle, zkusil támhleto. Všechno to tak nějak funguje. Ale nic nefunguje dost dobře. Nic nepřináší kýžený výsledek.

Není ani vždycky úplně jasné, jaký by ten výsledek měl být.

Je to obtížné. Ale zkuste si představit, že bohové, o kterých mluvím já, nebyli zaskočeni otázkou, co si s Člověkem počít.

Běžte ještě dál.

Představte si, že živé společenství utvářené v rukou bohů bylo stejně tak dobře připravené na příchod budovatelů kultur, jako bylo připravené na příchod budovatelů hnízd.

Představte si, že to společenství bylo utvořeno, aby se stalo domovem budovatelů kultur stejně, jako bylo utvořeno, aby se stalo domovem budovatelů sítí a budovatelů přehrad.

Zkuste si představit, že se bohové ve svém oboru vyznali až do takové míry.

Vím, že i to je těžké.

Homo magister nás cvičí v tom, abychom si představovali, že svět v původní podobě – jak jej Bůh stvořil – byl pro Člověka ubohým domovem. Že byl pro člověka zcela nevhodný a nedostatečný.

Že byl dokonce Člověku nepřátelský.

Tak, jak jej Bůh stvořil, to bylo skutečně mizerné místo pro život.

Žádný domov – ani omylem.

Byla to džungle.

Domov pro opice. Ne pro Člověka.

Byla to zpackaná práce.

Bůh stvořil svět pro Člověka, ale zpackal to.

Člověk sám to musel napravit. Musel tu práci převzít.

Musel si vytvořit vlastní domov. Svůj skutečný domov.

Někde mimo tu džungli.

Je to těžké, vím. Ale zkuste to.

Zkuste si představit, že se věci mají jinak.

Zkuste si představit bohy, kteří nejsou packalové. Bohy, kteří jsou profíci.

Bohy, kteří vědí, co dělají.

Se světem.

S Člověkem.

Jestli si to nedokážete představit, zeptejte se nějakého antropologa.

Poví vám něco nehorázného. Že naši předkové byli dobře adaptovaní na život ve světě, který bohové vytvořili. Že jejich svět byl pro Člověka dobrým domovem.

Řekne vám něco ještě horšího. Že lidé, kteří žijí tak, jak žili naši předkové, mají obstarávání svého živobytí jednodušší než my.

Mnohem jednodušší.

Vydají méně času a energie na věci, které potřebují, než kolik vydáme my. A dostanou je všichni – nejen ti, kteří mají štěstí nebo talent, nejen ti bezohlední nebo ti odhodlaní.

Jsou tou nejméně pracující a nejlépe živenou skupinou lidí na Zemi.

Nevěřte mi to jen tak. Zeptejte se nějakého antropologa.

Představte si, že bohové věděli, že už *Homo habilis* je Člověkem.

A že věděli, že Člověk je budovatelem kultur.

Představte si, že jim na něm záleželo.

Že jej rádi viděli, když sem dorazil.

Že nebyli zaskočení otázkou, co si s ním mají počít.

Že věděli, co budovatel kultur potřebuje.

Představte si něco otřesného.

Bohové chtěli, aby *Homo habilis* žil.

Stejně jako chtěli, aby žili lvi, tuleni, hyeny, buvoli a slunečnice.

Chtěli, aby žil: ošklivý tupý skrček *Homo habilis*.

Nejen po deset tisíc let jako *Homo magister*.

Chtěli, aby žil po statisíce let, po miliony let.

Během kterých by byl utvářen v jejich rukou.

Stejně jako jsou utvářeni všichni, kdo žijí.

Chtěli, aby žil v jejich rukou.

Na rozdíl od *Homo magister*, který svůj život vzal do vlastních, kompetentnějších rukou a teď, sotva po pár tisících letech, čelí zániku.

Chtěli, aby žil v jejich rukou.

Aby byl tím, kým je. Budovatelem kultur.

Potřeboval zákon.

Jeden jediný.

Jeden jediný zákon, který by jeho život udržel v rukou bohů. Který by mu znemožnil, aby svůj život z rukou bohů vytrhl.

Chtěli pro *Homo habilis* život.

Miliony let života.

A tak potřeboval zákon.

Jen jeden zákon, který by jej udržel v jejich rukou.

Jediný zákon, který by byl součástí jakékoliv kultury, kterou by vybudoval.

Jen ten jeden zákon, aby byl základem všech jeho kulturních experimentů.

A on by samozřejmě experimentoval.

Stejně jako ptáci experimentují s hnízdy.

Jak jinak by se měl učit nové věci?

Jak jinak než experimentováním by se měl víc a víc stávat člověkem?

Dělal by chyby. Samozřejmě, že by dělal chyby.

Neublížily by mu. Dokud by žil v jejich rukou.

Měl by dost času, aby si vyzkoušel vše.

Pokud by žil v jejich rukou.

Mohl by zkusit vybudovat patriarchální kultury a matriarchální kultury a patriarchálně-matrilinéární a patrilineárně-matriarchální

kultury. Mohl by zkusit vybudovat monogamní kultury a polygamní kultury, monoandrické kultury a polyandrické kultury a monogynní kultury a polygynní kultury. Mohl by zkusit vybudovat kultury postavené na štědrosti, ochotě, soucitu a spolupráci. Mohl by zkusit vybudovat kultury postavené na chladu, nadutosti, sobectví a sprostáctví.

Na ničem z toho nezáleželo.

Kultury, ve kterých se lidem žije dobře, by pokračovaly a sílily a kultury, ve kterých by tomu tak nebylo, by vymizely. Stejně jako úspěšné druhy přežívají a sílí, a jiné ne.

Kulturní chyby, které by *Homo* udělal, by mu nemohly ublížit.

Dokud by žil v jejich rukou.

Ublížit by mu mohl jen jeden omyl.

Jeden jediný omyl, na němž nesmí založit žádnou kulturu.

Jeden jediný omyl, který mu musí být zapovězen: vytrhnout svůj život z rukou bohů.

Vzít život do vlastních rukou.

Protože tento omyl by byl pro Člověka smrtelný.

Tento omyl by pro Člověka znamenal zánik.

Potřeboval jen jeden zákon.

Jediný zákon. Základ pro tisíc kultur. Milion kultur.

Protože bohové, z nějakého bláznivého důvodu, milují rozmanitost.

Nikdy neudělají dvě věci stejné.

„Dobré nebe!“ zvolal jeden z bohů, když si všiml, že se v živém společenství probudil Člověk. „Jak zformulujeme ten jediný zákon, který mladý *Homo* potřebuje znát, aby mohl žít po miliardu let?“

„To je jen polovina problému,“ řekl další. „I když dokážeme vymyslet, jak takový zákon zformulovat, jak jej Člověku vysvětlíme?“

Hrozná problémy.

Bohové si lámali hlavu.

Jeden navrhnul: „Mladý *Homo* má už celkem použitelný jazyk, pokud vím. Prostě se ten jazyk naučíme a až ten zákon sepíšeme, přeložíme jej do jeho řeči.“

Ostatní nadšeně přikyvuji.
Jeden z nich ale ostatní přeruší: „Počkejte.
Sami dobře víte, jaká omezení lidský jazyk má.
Nedá se v něm říct vůbec nic, co by znamenalo
jen jednu věc a nic než tu jednu věc.“
„To je pravda,“ souhlasí ostatní zachmuřeně.
„Všechno, co se dá v lidské řeči říct, je
podrobena interpretaci a je možné to porůznu
přetvořit a přerouřit.“
„Obávám se,“ řekl další, přikyvuje, „že když
byste nechali nastoupit tisíc lidí a řekli jim něco
úplně jednoduchého, třeba ‚Nezabiješ‘, dostali
byste tisíc rozličných interpretací toho, co to
vlastně znamená. Když už jsme u toho, ani já
nevím, co to znamená, když už jsem to jednou
pronesl v lidské řeči.“
Zadumaně se popotahují za vousy.
Zoufale lomí rukama.

Představte si to jinak. Bohy, kteří nejsou
packalové.
Bohy, kteří jsou profíci.
Bohy, kteří vědí, jak se postarat o budovatele
kultur, stejně jako vědí, jak se postarat o
budovatele úlů a budovatele nor.
Bohové, kteří vědí, jak dát Člověku to, co
potřebuje.

Zákon byl připraven.

Byl už dávno napsán.
Byl napsán už před miliardami let.
Tam, kam píšou jen bohové.

Vy sami víte, kam bohové píšou to, co píšou.
Nejsou to hliněné tabulky ani papyrus;
nemluví tu o packalech. Mluví o
kompetentních bozích. O bozích, kteří utvářejí
vesmír, který už funguje patnáct miliard let.
Víte, kam píšou to, co píšou.
Víte, kam vepsali zákon gravitace.
Je součástí tkaniva samotné hmoty.
Byl tam vepsán od počátku.
Tam, kde byl vepsán, ležel skryt po patnáct
miliard let. Zůstával tam bez povšimnutí.
Nikomu jeho existence nepřišla na mysl.
A přesto se jím všichni řídili.

Nikoho ani nepadlo, že by tam mohl být.
Než jednoho dne někdo, kdo seděl (alespoň se
to tak traduje) pod jabloní, sledoval, jak jablko
spadlo na zem. S překvapením se podíval na
jablko. Na zem. Klesla mu čelist. „Dobrý Bože,“
zvolal, „to je zákon. Když chodíme, podléháme
tomuto zákonu.“
A když si uvědomil, že ten zákon je zákonem,
změnil tím běh dějin.

Zákon, o kterém mluvím já, je také takový
zákon.
Základní zákon biologického společenství.
Stejně jako je zákon gravitace základním
zákonem hmoty.

Je vepsán do samotného tkaniva živého
společenství.

Stejně jako je zákon gravitace vepsán do
samého tkaniva hmoty. Je vepsán v živém
společenství od samého počátku života.

Tam, kde byl vepsán, ležel skryt po čtyři
miliardy let. Zůstával tam bez povšimnutí.

Nikomu jeho existence nepřišla na mysl.

A přesto se jím všichni řídili.

Nikoho ani nenapadlo, že by tam mohl být.
Než jednoho dne někdo, kdo seděl (alespoň se
to tak líčí) vedle mrtvého srnce, pozoroval, jak
se nad ním rojí mouchy. S překvapením se
podíval na toho srnce. Na mouchy. Klesla mu
čelist. „Dobrý bože,“ zvolal, „to je zákon. Když
žijeme, podléháme tomuto zákonu.“

Když si uvědomil, že tento zákon je zákonem,
mohl změnit běh dějin.

Kdyby patřil mezi *Homo magister*.

Kdyby tento zákon byl objevil člen *Homo
magister*, byl by ten muž (nebo možná žena)
způsobil v civilizovaném světě pořádné
pozdvížení.

A byl by si vysloužil věčné zatracení.

Zatracení, jaké se sneslo na hlavu Koperníka a
Darwina, by vedle tohoto zatracení vypadalo
spíš jako požehnání. I výboru udělujícímu
Nobelovy ceny by tento objevitel byl možná
nepohodlný, ale nemohli by mu vyznamenání
odepřít.

Jeho jméno by bylo ve všeobecné známosti, stejně jako Freudovo, Darwinovo nebo Einsteinovo.

Ale on nebyl jedním z *Homo magister*. Nebo ona.

On nebo ona patřili k Ihalmiutům, eskymákům žijícím v jedné z nejnedostupnějších a nejnehostinnějších oblastí na Zemi: na velkých kanadských pláních.

Všichni členové tohoto malého, skromného lidu už v čase, kdy se k nim dostal *Homo magister*, věděli, že tento zákon je zákonem. Ale moc se jím nezabývali – o nic víc, než se my zabýváme zákonem gravitace.

Připadal jim samozřejmý. Stejně jako gravitační zákon připadá samozřejmý nám.

Zmínili se o něm i před *Homo magister*, aby mu vysvětlili, proč žijí tak, jak žijí. Aby mu vysvětlili, proč nestojí o to žít tak, jak žije on.

Usmál se a poplácal je po hlavě.

Byli to konec konců jen divoši. Neměli ty správné školy, nečetli ty správné knihy.

Nevěděli nic z historie, filozofie, teologie, biologie ani antropologie, nic z toho, co by potřebovali vědět, aby *Homo magister* dokázal rozeznat, že to, co objevili, je zákon.

Ale pro ně byl tento zákon víc než všechny ty věci dohromady. Byla to kouzelná poezie. A tak k *Homo habilis* promlouvali v poezii. A on se usmál a poplácal je po hlavě.

A pak je zničil.

Nazývali to Zákonem života. Zní to až příliš hezky, než aby to mohla být pravda, ale tak tomu říkali. Nešlo to vlastně nazvat nijak jinak, stejně jako zákon gravitace nešlo nazvat nějak jinak.

Je to Zákon života.

Žije se podle něj všude – v mořích, na březích, v lesích, v rybnících, na pláních, na pouštích.

Žije podle něj vše, co se v živém společenství hýbe – malé i velké, holé i obrněné, šupinaté i opeřené, ostnaté i bez ostnů, s mozkem i bez mozku – trepky, sloni, žraloci, kobylinky, žáby, vlci, klíšřata, jeleni a králíci a želvy a sovy.

Je to univerzální zákon.

Vepsaný tam, kam jej mohli vepsat jen bohové. V samotném předivu živého společenství.

A tak byl zákon pro *Homo habilis* připraven. Jediný zákon.

Biologický zákon. Ale nebyl to pouze biologický zákon.

Rafinovaný zákon.

Vzor pro milion kultur, každou jinou.

Stejně jako je vzorem pro milion druhů, každý jiný.

Zákon dost dobrý na to, aby se mohl stát základem pro miliardu let kulturních experimentů.

Zákon, který nikdy nezastará ani jej člověk nepřeroste.

Protože byl vepsán bohy, kteří skutečně byli bohové. Ne packalové.

Zákon, který byl připraven pro Člověka takového, jaký byl.

Nemusel se jej učit – o nic víc, než by se ho museli učit motýli, šakalové nebo pulci.

O nic víc, než by se musel učit zákon gravitace. Podléhal mu od svého zrození. Stejně jako mu podléhalo od svého zrození celé živé společenství.

Nemusel dumat nad tím, pod jaký zákon spadá, když žije. O nic víc, než by musel dumat nad tím, pod jaký zákon spadá, když chodí.

Zákon byl připraven pro život Člověka.

Jeden jediný zákon, který by jej udržel u pramene života. V živém společenství, utvářeném rukama bohů.

Byl to zákon členství v tomto společenství.

Obecný zákon celého společenství.

Zákon, který platí pro všechny.

Aby mohli všichni žít.

Ten zákon byl připraven pro Člověka – budovatele kultur. Jediný zákon, který bylo třeba zahrnout do základů každé kultury, kterou by mohl vybudovat. Stejně jako je to jediný zákon, který musí být zabudován do každého hnízda, které si postaví ptáci, do každé pavučiny, kterou upletou pavouci, do každé

přehradu, kterou vytvoří bobří.

Protože je to zákon, který podporuje život.

Je jednoduché se jím řídit. Stejně jednoduché jako se řídit gravitačním zákonem.

A když se jím Člověk po tisíce milénií řídil, vznikly v rámci jeho společenství neuvěřitelně rozmanité kultury; Člověk je zkoušel, utvářel, opouštěl a zdokonaloval.

Každá jiná než ta předchozí – jak to zřejmě bohové mají rádi.

Každá jiná, až na jednu věc: každá byla založená na Zákoně života. Na zákoně, jehož jediným omezením je udržet Člověka v rukou bohů.

V rukou bohů, kteří jsou profici.

Bohové, kteří vědí, jak podporovat život budovatelů kultur, stejně jako věděli, jak podporovat život zbytku světa.

Zvláštní bohové.

Zvláštní z pohledu *Homo magister*.

Jsou pro něj zvláštní, protože milují všechny, které povolají mezi živé, a ne jen jeho.

Jsou pro něj zvláštní, protože chtěli pro Člověka život – ne moc.

Jsou pro něj zvláštní, protože jsou kompetentní skutečně vládnout světu – bez pomoci Člověka.

Jsou pro něj zvláštní ještě z dalšího důvodu.

Protože neskáčou jen kolem něj. Nesnaží se ho přimět k pokání. Nesnaží se ho uprosit, aby jim vrátil svou vládu nad světem.

Nemusí.

Vrátí se jim sama.

Protože Zákon života má i postihy, které živé společenství chrání. Postihy, které je chrání před těmi, kdo si představují, že mohou žít jinak než ostatní – a porušovat přitom tento zákon.

Postihy pro psance.

Psanci vyhynou.

DOSLOV PŘEKLADATELE

Tento překlad vznikl jako dobrovolná práce Archetypal z.s., kde ve volném čase spolupracujeme na tom, aby zásadní a přínosné texty nezůstaly mimo české kulturní vody jen proto, že se v klasických podmínkách jejich vydání nevyplatí.

Kniha zatracených představuje raný a, jak jste mohli právě vidět, nedokončený myšlenkový experiment. Spíš než o jídlo o několika chodech se jedná o drobný předkrm. Má za úkol v Tobě, drahý čtenáři, podnítit zájem o knihu, kterou se Daniel Quinn proslavil a která by se skutečně dala přirovnat k opulentní večeři. Nejen že tato kniha, *Ishmael*, obsahuje uspokojivou definici jediného zákona, který *Kniha zatracených* jen naťukla, ale nabízí i mnoho dalších vhledů, díky nimž se už na svět nebudete dívat jako předtím. V pozdějším díle jsou dovedeny k uspokojení chutě, které *Kniha zatracených* povzbudila.

Kniha zatracených, kterou nám Daniel Quinn umožnil vydat v digitální podobě zdarma, tedy představuje způsob, jak přilákat pozornost ke knize, která má moc v česky mluvícím kulturním prostředí pohnout zásadními a hluboko zakořeněnými předsudky, nicméně zatím nevyšla.

Při vydávání překladů kratších textů, a teď i knih, zkoumáme neprošlapané cesty. Zkoušíme, jak v dnešní době dostat k lidem díla, které na zisk laděnému prostředí nestálo za to řešit, a jak zařadit, aby to šlo dělat dobře a dlouhodobě. Už teď ale víme, že zpřístupňování obsahu svépomocí vyžaduje dnes ještě nepříliš neobvyklou spolupráci mezi těmi, kdo obsah připravují, a jeho čtenáři.

Například očekáváme, že naši čtenáři budou ochotni se sami zapojit do přípravy obsahu. Když narazí na chybu, místo kritiky nám o ní dají vědět třeba v komentáři. Když je praštit do očí místo, kde by šlo něco přeložit elegantněji, zmíní se o tom třeba na fóru. Když narazí na text, který jim samotným by stál za překlad, dají nám o něm vědět, nebo se do něj rovnou sami pustí.

Očekáváme tedy, že naši čtenáři rozpoznají smysluplnost našeho počínání a budou k němu chtít přispět i jinak, než jen čtením. Protože myšlenky, které chceme podporovat a rozvíjet, jsou pro fungování svobodné společnosti nezbytné. Pomáhat jejich šíření je způsob, jak v naší společnosti místo neustálého koloběhu řešení dalších a dalších *následků* přejít ke kořenům problémů a věnovat úsilí *prevenci* – zasazovat se přístupným stylem o kritické myšlení, o rozvoj představivosti a empatie, o doplňování širších souvislostí...

Zanedlouho tedy na našich stránkách <http://archetypal.cz> rozjedeme sbírkovou kampaň, v rámci níž bude mimo jiné možné si knihu *Ishmael* předkoupit nebo přispět na její vydání. Z těchto prostředků pak na knihu zakoupíme práva a vydáme ji v papírové i elektronické podobě.

A aby tato sbírka měla šanci uspět, potřebujeme, drahý čtenáři, Tvou pomoc. Abychom společně mohli tyto a další „nehorázné“ myšlenky úspěšně šířit, potřebujeme, aby se o možnosti přečíst si zdarma *Kniha zatracených* a další naše překlady dozvědělo co nejvíc lidí.

Pokud Tě tedy *Kniha zatracených* nebo jakýkoliv náš další překlad zaujal, ovlivnil nebo dokonce zasáhl, zmiň se o nás na svém blogu, na své sociální síti, před svými přáteli, a obecně před lidmi, které by obsah stránek našeho spolku mohl zajímat.

Navštiv naše stránky <http://archetypal.cz> a neváhej tuto knihu sdílet dál. Jsme otevřené sdružení, takže jak naše aktivity, tak i finanční toky je možné sledovat a v diskuzích argumenty ovlivňovat. S radostí uvítáme i nové spolupracovníky. Stejně tak nás neváhej kontaktovat s komentáři, tipy na další překlady či s nabídkami podpory a spolupráce.

Děkujeme.

Jaromír Matýšek
kerray@archetypal.cz